

Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete

Bilaga 1 till Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, SE-103 99 Stockholm
tfn 08-453 70 00 • fax 08-453 70 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete

Bilaga 1 till Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet
och högskolor

(Högskoleverkets rapportserie 1997:33 R, ISSN 1400-948X,
ISRN HSV-R--97/33--SE)

Andra reviderade upplagan

Producerad av Högskoleverket i september 1997

Innehåll: Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Printgraf, Stockholm, september 1997

HÖGSKOLEVERKET

Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete

juni 1997

I denna andra upplaga av *Vägledning för lärosäten* beskrivs processen för granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor steg för steg. I anslutning till detta framförs vissa synpunkter och rekommendationer inför bedömningarna. Vägledningen är jämte *Handledning för bedömare* ett komplement till Högskoleverkets rapport *Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor* (Högskoleverkets rapportserie 1995:1R) som innehåller utgångspunkter och riktlinjer för gransknings- och bedömningsarbetet.

Inför tryckningen av den andra upplagan av *Vägledning för lärosäten* samt Högskoleverkets rapport *Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor* och *Handledning för bedömare* har gjorts endast vissa klarlägganden och förtydliganden med utgångspunkt i de erfarenheter som vunnits vid användningen av dokumenten som instrument för de granskningar som genomförts till utgången av läsåret 1996/97.

Enligt gällande regleringsbrev skall vid universitet och högskolor finnas kvalitetsutvecklingsprogram för verksamheten. Programmet och genomförandet av det skall utgöra underlag för Högskoleverkets bedömning av kvalitetsarbetet.

En grundläggande utgångspunkt för bedömningen är principen om lärosätets autonomi och redovisningsansvar gentemot omvärlden för sin kvalitet och sitt kvalitetsarbete. Varje lärosäte ansvarar för kvaliteten i sin verksamhet och för att finna formerna för sitt kvalitetsarbete. Detta innebär även krav på lärosätets ledning att för statsmakterna och för sina intressenter redovisa de åtgärder som vidtas för att säkerställa och utveckla verksamhetens kvalitet och de resultat som därigenom nås.

Det ankommer varje lärosäte att själv välja metodik för sitt kvalitetsarbete och form för att redovisa detta och dess resultat.

Innehållsförteckning

Bedömningsprocessen	7
1. Förberedelser	7
2. Lärosätets självvärdering och dokumentation	8
3. Granskning och analys av materialet	9
4. Platsbesök	10
5. Rapport	10
6. Återföring	11
Högskoleverkets uppgifter i bedömningsarbetet	12
Bedömningsprocessen i korthet steg för steg	13

Bedömningsprocessen

1. Förberedelser

I ett första steg kommer Högskoleverket överens med lärosätets ledning dels om bedömargruppens sammansättning, dels om tiden för bedömningens genomförande.

Bedömargruppen sätts samman utifrån krav på relevant erfarenhet, kompetens och legitimitet hos de i gruppen ingående personerna. Förutom personer med akademisk kompetens och med praktisk erfarenhet av att leda den typ av verksamhet som bedrivs vid universitet och högskolor förutsätts i bedömargruppen ingå en student samt person med erfarenhet av även annan verksamhet än utbildning och forskning. Gruppen har en sekreterare.

Relevant dokumentation om arbetssätt m.m. vid bedömningen tillställs varje lärosäte och bedömargrupp.

Ett upptaktsmöte genomförs mellan lärosätets ledning och bedömargruppens ordförande och sekreterare samt Högskoleverkets kontaktperson för bedömningen. Detta möte äger rum på lärosätet. Huvudsyftet med upptaktsmötet är att stämna av utgångspunkterna för bedömningsprocessen. I första hand handlar det om en gemensam avstämning av syftet med bedömningen och avgränsning av vad som konkret skall bedömas.

Vid mötet diskuteras också tidsplanen för bedömningen. Ett bedömningsprojekt beräknas i kalendertid omfatta fem till åtta månader. Av denna tid beräknas lärosätets arbete med att ta fram det underlagsmaterial som utgörs av självvärderingen omfatta mellan tre och sex månader.

Lärosätets ledning har även möjlighet att vid upptaktsmötet redovisa lärosätets speciella situation och förutsättningar samt framföra synpunkter på hur bedömningsarbetet kan läggas upp för att på bästa sätt främja lärosätets utveckling. Bedömargruppens ordförande kan framföra synpunkter och önskemål beträffande innehåll och omfattning av det underlagsmaterial, som lärosätet skall redovisa.

Vid upptaktsmötet fastställs även tidpunkt för bedömargruppens kommande platsbesök vid lärosätet. För att möjliggöra framförhållning i planeringen kan även en preliminär uppläggning av platsbesöket diskuteras vid detta möte.

Upptaktsmötet kan kombineras med att t.ex. bedömargruppens ordförande och/eller kontaktpersonen från Högscoleverket medverkar vid informationsmöten inom lärosätet, för att besvara frågor angående bedömningsprojektet. Erfarenhet visar att informationen inom lärosätet till berörd personal i samband med starten av bedömningsprojektet är av avgörande betydelse för projektets framgång. Av informationen bör klart framgå att det huvudsakliga syftet med bedömningen inte är kontroll utan att skapa förutsättningar för utveckling samt att lärosätet är en aktiv part i bedömningsprocessen och inte ett passivt bedömningsobjekt.

2. Lärosätets självvärdering och dokumentation

Utöver bedömningsunderlag i form av årsredovisning och eventuella särskilda mål- och strategidokument samt utvecklingsplaner lämnar lärosätet dels sitt samlade kvalitetsutvecklingsprogram, dels självvärderingsrapport.

Självvärderingsrapporten skall innehålla

- en kortfattad redogörelse för hur självvärderingen har genomförts,
- en beskrivning av kvalitetsarbetet med utgångspunkt i gällande kvalitetsutvecklingsprogram,
- en analys och värdering av det egna kvalitetsarbetet med avseende på starka och svaga sidor respektive hot och möjligheter,
- slutsatser av självvärderingen samt de åtgärder som man avser vidta för att utveckla kvalitetsarbetet och förbättra dess resultat.

Självvärderingen bör på det sätt som finns lämpligt i varje enskilt fall i beskrivningar, analyser och slutsatser relateras till de aspekter som bedömargruppen har att uppmärksamma.

Självvärderingsrapporten bör omfatta högst 25 sidor.

Självvärderingsprocessen med dess professionella reflexion och kritiska självanalys är den viktigaste komponenten i hela bedömningsprocessen och bör därför planeras, förankras och organiseras väl. Det åligger det enskilda

lärosätet att finna former för sitt självvärderingsarbete. Erfarenheter från självvärdering av olika slag finns idag vid många lärosäten och metoder för självvärdering finns beskrivna i ett flertal publikationer. Viss vägledning ges t.ex. i Nilsson & Kells: *Utvärdering för kvalitetsutveckling* (1995). Det bör dock beaktas att den metod för självvärdering som Nilsson och Kells beskriver primärt rör programutvärdering.

3. Granskning och analys av materialet

Lärosätet levererar sitt utvärderingsunderlag till bedömargruppen vid överenskommen tidpunkt. Bedömarna analyserar först materialet från lärosätet individuellt. Härvid bildar sig bedömarna en uppfattning om kvalitetsarbetet med utgångspunkt i bl.a. följande frågor:

- Är lärosätets mål och strategi för kvalitetsarbetet klart formulerade?
- Är självvärderingsrapporten tillräckligt analytisk, är t.ex. styrkor och svagheter klart formulerade, belysta och dokumenterade?
- Är de aspekter i kvalitetsarbetet som bedömargruppen har att uppmärksamma tillfredsställande belysta?
- Innehåller rapporten en tydlig redovisning av de åtgärder man avser vidta för att komma till rätta med de svaga sidorna?
- Saknas någon information i underlagsmaterialet?

Bedömargruppen möts för att gemensamt diskutera, analysera och sammanjämka sina individuella bedömningar och för att enas om formuleringar beträffande vilka styrkor, svagheter respektive förbättringsmöjligheter som man – före platsbesöket – upplever föreligga för lärosätets kvalitetsarbete. Frågor som kan ställas i samband med detta är bl.a. följande:

- Råder överensstämmelse mellan målen, de bakomliggande idéerna och ambitionerna, verksamhetens förutsättningar och det strategiska angreppssättet?
- Överensstämmer strategin och dess riktlinjer i form av kvalitetspolicy, målpreciseringar, prioriteringar, planer, organisation och resurser, med det praktiskt bedrivna kvalitetsarbetet?
- Innehåller kvalitetsarbetet de strukturella komponenter i form av kvalitetsrutiner och utvärderingssystem m.m., som möjliggör att man kan uppsatta mål?
- Fungerar arbetet och dess genomförande väl med avseende på de aspekter som anges i huvuddokumentets avsnitt 3.3?
- Åstadkommer verksamheten påtagliga och målrelaterade resultat i form

- av förbättringar samt förändrade kvalitetsnivåer inom grundutbildning, forskning, forskarutbildning och lärosätets övriga uppgifter?
- Leder kvalitetsarbetet till att intressenternas behov och krav beaktas och tillgodoses på ett relevant sätt?

I samband med mötet gör bedömargruppen även en detaljplanering av arbetet vid platsbesöket. Planen för platsbesöket stäms av med lärosätet.

4. Platsbesök

Bedömargruppen genomför platsbesök vid lärosätet som förutsätts omfatta två till fyra dagar. Omfattningen av varje platsbesök anpassas till respektive lärosätets storlek och komplexitet.

Platsbesöket syftar till att fördjupa den bild av lärosätets kvalitetsarbete som bedömargruppen fått utifrån underlagsmaterialet, ge en uppfattning om miljön samt att klargöra förhållanden som uppfattats som oklara av bedömargruppen. Platsbesöket syftar också till att i dialog med företrädare för lärosätet på olika nivåer väcka insikt och medverka till att skapa förutsättningar för utveckling och förändring.

Det är viktigt att platsbesöket förbereds väl både från bedömargruppens och lärosätets sida. Platsbesöket bör styras av en tids- och arbetsplan, som anger vilka personer eller grupper av personer som skall intervjuas och vilka gemensamma möten bedömargruppen skall ha med lärosätets ledning eller andra ledningsfunktionärer eller grupper av sådana.

Förutsättningar för ett framgångsrikt platsbesök är bl.a. noggranna och väl avstämda förberedelser mellan lärosätet och bedömargruppen, att de personer och grupper som bedömargruppen sammanträffar med under platsbesöket är införstådda med platsbesökets syfte och att lärosätet och bedömargruppen har gjort en gemensam avgränsning och precisering av vad som skall bedömas.

5. Rapport

I anslutning till platsbesöket sammanställer bedömargruppen sin rapport. Rapporten bygger på den gemensamma analys och de slutsatser bedömargruppen kommit fram till i samband med sitt möte inför platsbesöket samt

på de intryck man fått och de slutsatser man dragit i samband med besöket. Innehållsmässigt skall rapporten bestå av fyra huvuddelar:

Del 1 innehåller en kort övergripande karakteristik med generella iakttagelser rörande lärosätet och dess kvalitetsarbete.

Del 2 innehåller en redovisning av gruppens ansatser och urval och varför man valt dessa.

Del 3 redovisar en mer detaljerad genomgång inom de olika undersöknings- och referensområdena vad gäller starka respektive svaga sidor.

Del 4 innehåller gruppens förslag och rekommendationer vad gäller förbättring av kvalitetsarbetet och utveckling av detta.

Rapporten skickas, innan den fastställs slutgiltigt, i preliminär version till lärosätet som ges tillfälle att inom viss tid ge sina synpunkter och kommentarer.

6. Återföring

Bedömningsprocessen avslutas med ett återföringsbesök för diskussion mellan lärosätets ledning, universitetskanslern och bedömargruppens ordförande. Vid detta möte utvärderas bedömningsprocessen och dras slutsatser rörande åtgärder med anledning av det genomförda interna och externa bedömningsarbetet både vad gäller lärosätets kvalitetsarbete och den prövade metodiken. Bedömargruppens granskning och rapport ligger till grund för Högskoleverkets och universitetskanslerns bedömning av granskningen och lärosätets kvalitetsarbete.

Högskoleverkets bedömningsarbete utgör en del i en kontinuerlig uppföljning av verksamheten vid universitet och högskolor i vilken varje enskilt lärosäte skall vara föremål för bedömning minst en gång per treårsperiod.

Högskoleverkets uppgifter i bedömningsarbetet

Högskoleverket och universitetskanslern ansvarar för planering, ledning och samordning av bedömningsprocessen på nationell nivå. Det slutliga ansvaret för granskningen vilar i första hand på universitetskanslern medan ansvaret för genomförandet av processen åligger Högskoleverkets avdelning för utvärdering och kvalitetsarbete.

Inom respektive bedömningsprojekt är det Högskoleverkets uppgift att

- skapa en basorganisation för projektet genom att tillsätta och introducera den externa bedömargruppen, tillhandahålla information och vägledning till bedömare och lärosäte, medverka i projektets upptaktsmöte, på efterfrågan tillhandahålla råd, stöd och service av olika slag till lärosäte och bedömargrupp samt genomföra återföringsmöte som avslutning på projektet
- ansvara för att erfarenheterna från projektet sammanställs för att kunna ligga till grund för en kontinuerlig förbättring av den tillämpade metodiken
- redogöra för arbetet och resultatet inför regering och riksdag

För varje enskilt bedömningsprojekt utses inom Högskoleverket kontaktperson med uppgift att svara för vissa administrativa och organisatoriska uppgifter samt att följa projektet under dess gång.

Bedömningsprocessen i korthet steg för steg

- Högskoleverket och lärosätet bestämmer tidpunkt för bedömningsarbetet
- En extern bedömargrupp utses av Högskoleverket
- Ett upptaktsmöte mellan lärosätets ledning och bedömargruppens ordförande samt Högskoleverkets kontaktperson genomförs
- Lärosätet genomför självvärdering
- Bedömargruppen deltar i introduktionsseminarium
- Lärosätet lämnar dokumentation inklusive självvärderingsrapport till bedömargruppen
- Bedömargruppen granskar och analyserar materialet, individuellt och i grupp, samt detaljplanerar platsbesöket
- Bedömargruppen genomför platsbesöket
- Bedömargruppen sammanställer sin rapport
- Rapporten tillställs i preliminär version lärosätet för synpunkter och kommentarer
- Rapporten fastställs
- Ett återföringsmöte mellan lärosätets ledning, universitetskanslern och bedömargruppens ordförande genomförs i anslutning till att rapporten färdigställts
- Uppföljning sker efter en viss tid i syfte att bedöma effekter av den genomförda bedömningen